

טור' איטח יעקב

2016609

בן חנה ושמעון

נולד ב- כ"ז טבת תש"ח 9.1.1948

התגייס לצה"ל בפברואר 1967

שרת בגדוד "גדעון" (13)

נפל ב- ז' סיוון תשכ"ז 15.6.1967

בהתפוצצות בונקר תחמושת

במוצבי בית המכס העליון.

איסת, יעקב

בן שמעון וחנה. נולד בכ"ז בטבת תשי"ח (9.1.1948) בעיר אורן אשר באלג'יר. בעודנו תינוק עלתה משפחתו ארצה. למד בבית הספר היסודי-דתי "תחכמוני" אשר בטבריה. היה טפסן לפי מקצועו באפיקים. מגיל 15 נאלץ לעבוד, ולתמוך במשפחתו-בהוריו החולים ובאחיו הקטנים; מכאן שלא יכול היה להמשיך בלימודיו. היה שייך למועדון נוער ועל עליזותו חיבבו והעריצו אותו כל מבקרי הייתה לו נטייה ליצירת כל מיני עבודות יד בקונכיות והדבקות. כאשר גויס לצה"ל בפברואר 1967 שירת ב"גולני" והיה חייל ממושמע שביצע כל מסימה במסירות רבה. כעבור כמה חודשים פרצה מלחמת ששת-הימים ובה נפל במוצבי המכס העליון מעל גשר בנות-יעקב, ביום ז' בסיון תשכ"ז (15.6.1967), בשעה שהתפוצץ בונקר של תחמושת. הובא למוחת עולמים בקבר-אחים בבית העלמין בנהריה.

מלחמת ששת-הימים

חטיבת גולני ערב מלחמת ששת הימים (1966-1967)

בשנת 1966 מונה כמפקד חטיבת גולני יונה אפרת, מי שהיה קצין זוטור בחטיבת גולני כימי תש"ח, חכה לפקד על החטיבה במלחמת ששת הימים. בתקופתו של יונה אפרת כמח"ט הגיע תהליך בניית העוצמה הצבאית בכלל (מאז מבצע "קדש") וטיפוח הדרג המסתערת התקפי בפרט (בתקופתו של יצחק רבין כרמטכ"ל (1964-1967) לשיא חדש. בחירת כוח-אדם מעולה ומירב המאמצים והמשאבים הושקעו בבניית הכוח ההתקפי המשוריין הנייד, כלומר: מערך גייסות השריון, המערך המוצנח, מערך חיל-הרגלים (בכלל זה חטיבת גולני וגדודי הנוח"ל) ומערך הארטילריה וההנדסה. כוח הטנקים של צה"ל חתעצם פי ארבעה מאז מבצע "קדש" וכלל 1100 טנקים (בתוכם 175 טנקי "שרמך" מ-51 משופרים). מדרגות 81 מ"מ ר 120 מ"מ הותקנו על זחל"מים, ומדרגות 160 מ"מ הורכבה על שלדת שרמן.

גולני כחטיבת חי"ר הפכה לכוח התקפי מנוייד (על זחל"מים) עם גדוד מדרגות כבדות (מכמ"ת) כחלק מסד"כ החטיבה. לראשונה בוצעו בשנים 1964-1967 תרגילים ותמרונים ברמה אוגדתית ("תרגיל דיביווני"), והושם דגש על לחימת יום ולילה ביעדים מבוצרים, שנבנו בשיטה הסובייטית.

משימות החטיבה במלחמת ששת הימים (יוני 1967)

במלחמת ששת הימים נועדה חטיבת גולני, חטיבה מס' 1, כחטיבת חי"ר סדירה מאומנת ונויידת, לפעול במסגרת מאמץ ההבקעה העיקרי של פיקוד צפון, לפרוץ בעקבות חטיבה 8 בצפון רמת-הגולן ולכבוש בהתקפה דרגודית את כל המוצבים הסוריים ממערב למתחם זעורה: תל-פאח'ד ובודג' שבביל הסמוכים ל"דרך הנפט" ושולטים באש ובתצפית על "דרך הפטרולים" הסורית והמוצבים שלאורכה: בקרניית, תל-עזיאת וח'ירבת-א-סחה. לצורך ביצוע משימת ההבקעה בשטח הרדי תלול וקשה לתנועה מול מוצבים סוריים חזקים הבנויים כ"יעדים מבוצרים" קיפודיים, מוגנים בתעלות-קשר היקפיות, גידור ומיקוש, תוגברה חטיבת גולני בוחל"מים נוספים ובשתי פלוגות טנקים מדגם שרמן מד 51 משופר מגדוד סא"ל אמנון מחטיבה 37. ברזמנית נשלח גדוד "אריות הגולף", גדוד ביה"ס למ"כים של החטיבה בפיקוד סא"ל משה יוסף, לתגבר את החטיבה הממוכנת בפיקודו של אל"מ אורי רום ולסייע לה במשימתה: כיבוש שכם בירת השומרון.

גדוד המכמ"ת (גדוד מדרגות כבדות) בפיקודו של אלי עשת נשאר ת"ם החטיבה בשטחי הכינוס שלה בצפון עמק החולה.

גדוד 13 ביציאה מקריית שמונה

גדוד 13 על גבי זחל"מים ברמת-הגולן

תדריך לפני הקרב

גדוד "גדעון" בקרב ההבקעה בצפון (9-10 ביוני 1967)

בגלל מצוקת וחל"מים נשאר גדוד "גדעון" כעתודה כללית בידי המח"ט, ונועד ע"פ התוכנית החטיבתית הכללית להבקעת המערך הסורי בצפון רמת-הגולן, לפעול בשלב השני ל"ניצול הצלחה" להרחבת המאחו מורחה וצפונה, אלא שגדוד הבוקעים-הראשון ביצע את משימתו (כיבוש תל עוזיאת) בקלות יחסית וכמעט ללא נפגעים, ועל כן הפעל ישרות לכיבוש חירבת-א-סודה (9 ביוני, שעה 16:45).
למחרת (שבת, 10 ביוני 1967) עם שחר כבש את מחנות הבניאס.
לוחמי גדוד "גדעון", נשלחו איפוא עוד באותו לילה שבין ה-9 ל-10 ביוני לסייע לחטיבה 8 בטיהור מתחם ועורה. לאחר טיפוס רגלי מייגע עם המג"ד פנחס (אלוש) נוי, נערכה פלוגה אחת במוצב ג'כב אל-מיס, ושנייה נערכה לתקיפת המוצב מצפון לועורה. בשבת ב-6:30 בבוקר תקפה הפלוגה את המוצב (91333) וכבשה אותו. היו אלה לוחמי גדוד "גדעון" שנעו עם חטיבה 8 בשבת ה-10 ביוני 1967 והגיעו עד קונייטרה, שכמה חיילים עם המג"ד הוטסו במסוק אל כתף החרמון, והציבו בו את דגל ישראל. לימים הוקם בכתף החרמון גדול מוצבי צה"ל ברמת-הגולן, שזכה אח"כ לכינוי "העיניים של המדינה".

חטיבת גולני

לוחמי "גולני"

עם תום הקרבות, אני גאה ומאושר לברך אתכם על אומץ לב, כושר הלחימה המעולה, הדבקות העיקרית במטרה ואחוות הלוחמים, אשר בכוחה גברנו על האויב במערכה הכבדה.

משימות רבות וקשות הוטלו על חטיבתנו ואתם עמדתם בכולן, כל מפקדינו וחיילנו עשו את כל הנדרש מהם ולמעלה מזה.

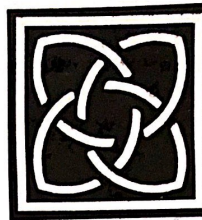
בקרבות עזים וקצרים בקעו לוחמינו את מערכיו המבוצרים של האויב הסורי, אשר במשך שנים רבות איימו על בטחון יישובי הגליל העליון ואף נועדו לשמש קרש קפיצה להסתערות האויב על מדינת ישראל, במגמה להשמדה. ביצורי תל-פאחר, תל-עזיזאת, בורג' בביל, מחנות הבניאס ודומיהם, פוצחו ונכבשו בידי לוחמינו, בקרבות שכם ממאורים, שמעטים כמותם בתולדות מלחמות העולם.

לא עמדו לו לאויב הסורי יתרונותיו הטופוגרפיים, הציוד הזר המשוכלל שניתן לו ביד רחבה, ביצוריו החזקים והחפורים היטב, אשר הוכנו במשך שנים רבות על מנת להכחידנו. בכוחנו – כי גברנו עליהם שכם אחד עם יחידות אחרות של צה"ל שלחמו עימנו על כיבוש רמת הגולן.

יחד עם גדול הניצחון נזכור את חללי החטיבה אשר לחמו כאריות במערכה נגד הצבא הירדני בשכם ונגד הצבא הסורי ברמת הגולן.

בביקורו בחטיבה לאחר תום המערכה ציין זאת הרמטכ"ל באומרו: "חטיבת גולני נטלה חלק נכבד בקרבות שהכריעו את גורל המלחמה. הקרבות שניהלה החטיבה היו מהקשים ביותר שניהל חיל רגלים במערכה זו, בכל החזיתות והיא ניצחה בהם כמצופה, לפי מיטב המסורת של "גולני". רק כאשר רואים מקרוב את הביצורים והבונקרים של האויב, אפשר להבין איזו משימה קשה הוטלה על "גולני". כל מה שציפינו מכם התאמתם במלואו – וכל הכבוד".

מפקד החטיבה

יעקב איתח

נולד בשנת 1947 באורן שבאלג'יר ועלה עם משפחתו ארצה בעודו ילד.

אביו, שבגלל מצב בריאותו לא נמצא לו מקום עבודה מסודר, הפך ל"עצמאי": מתקן פרימוסים. עסק זה שעסק בו, בסובבו ברחובות העיר ומכריו על אומנותו, לא עמד לו בכלכלת משפחתו, אשר בינתיים נתרחבה.

אין פלא שכבר בנעוריו המוקדמים נחלץ יעקב לעזרת אביו ונרתם בעול הפרנסה. לבסוף הפך למפרנס עיקרי של בית אביו.

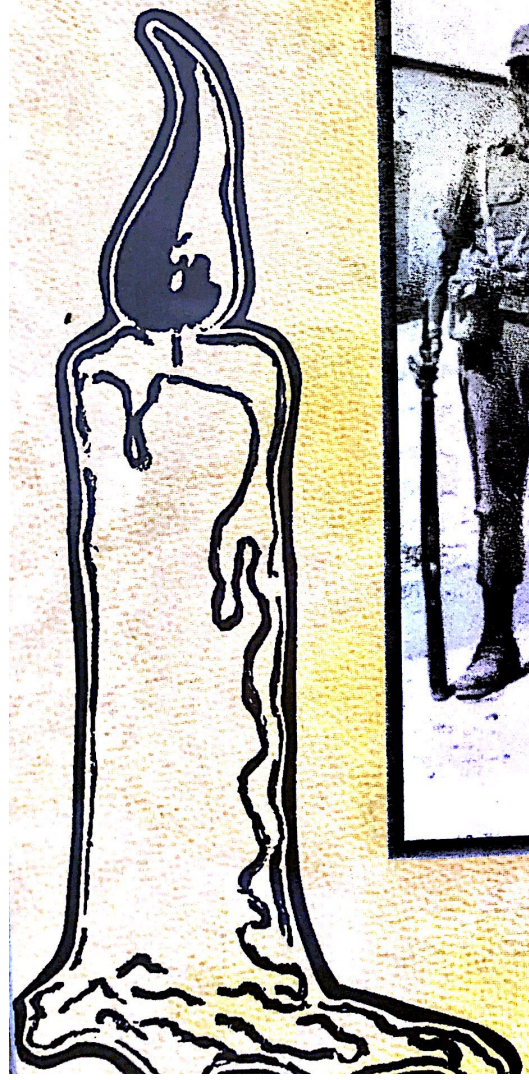
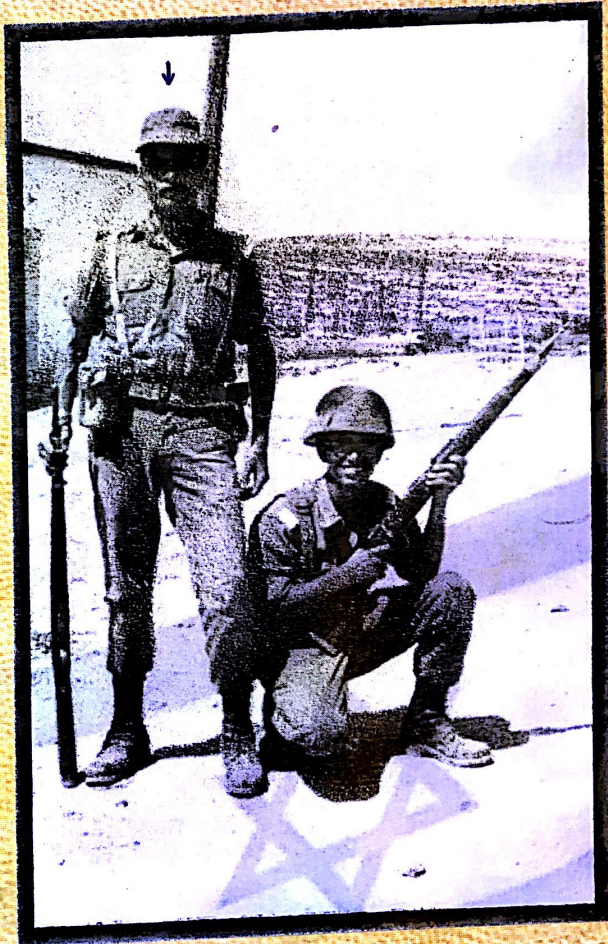
בפברואר 1966 נקרא לשירות בצה"ל. הוא לא ניסה לבקש דחייה מפני המצב בבית. יחד עם שירות החובה, הוא חיפש בצה"ל. חיי חברה ורמת חיים טובה יותר.

ואכן נתחבב יעקב על חבריו ומפקדיו. למודיעול כל ימי חייו הקצרים, קיבל על עצמו משמעת ומרות בלא ריטון.

בגבור המערכה בצמון, הועברה פלוגתו אל מול הגולן. המזל, לכאורה, שיחק לו: את ימי המלחמה האכזרית, הקשה עבר בשלום. בחג השבועות אף ביקר בבית.

אך למחרת החג, בעסקו עם חבריו לנשק במינוי בונקר סורי מתכולתו, התפוצץ מוקש וקיפח את חייו.

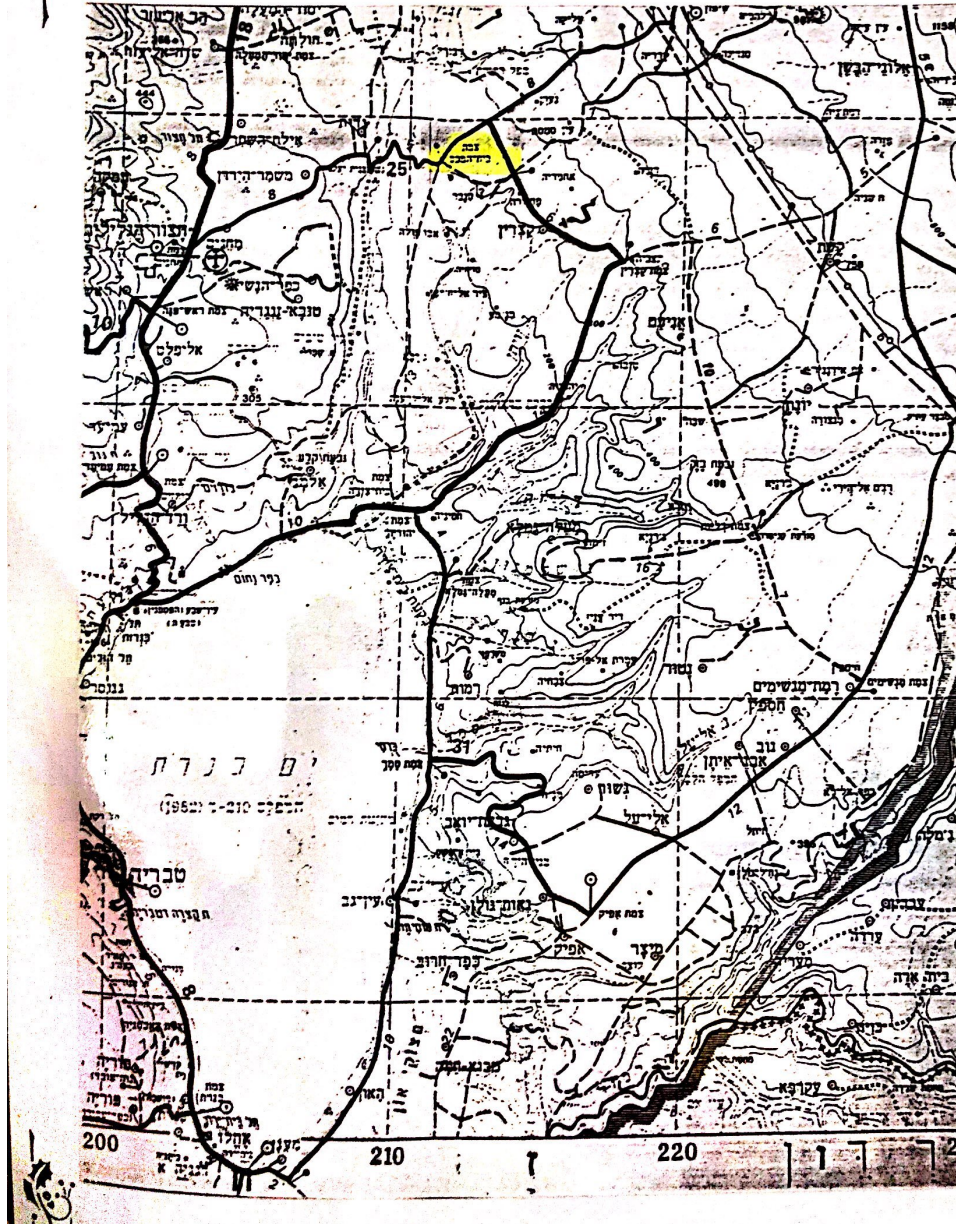
יעקב וחבר בטירונות

ב - תאריך 15.6.1967 ניתנה הוראה למחלקה בגדוד גדעון (13)
לאסוף תחמושת משלל אויב.
המחלקה באה לבית המכס העליון, צפונית לבית המכס כ - 150
מטר היה בונקר עמוס בתחמושת, ולידו עמדה משאית מסוג
"טטר", משאית סוביטית. המשאית היתה עמוסה
בתחמושת ובטילי נ.ט.
מהמחלקה נשלחו 13 חיילים לפנות את הטילים.
הבונקר היה ממולכד והוא התפוצץ, ואיתו 13 החיילים מגדוד
"גדעון" (13) של חטיבת גולני.
13 החיילים טמונים בקבר אחים בבית קברות הצבאי בנהריה.

מפת אזור הארוע

תמונות מאזור בית המכס העליון

עדותו של משה גבעתי:

ב-15 ביוני 1967, המישה ימים לאחר שהגענו בתנועה מתישה לקונייטרה, כשאחרינו קרבות תל פאחר, תל עזזיאט, בניאס ועזורה, שבהם גרדו "גדעון", אליו השתייכתי היה בעיקר גרדו עתודה חטיבתי, ריכז אותנו סרן יעקב בז"ח, המ"ם בעל הגוף האתלטי והעיניים הירוקות והמפחידות, והעלה אותנו על משאיות.

נסענו עד לצומת בית המכס העליון סמוך לגשר בנות יעקב שעל הירדן, ושם, אחרי תדריך קצר התמזרנו בין הבונקרים הסוריים הנטושים, על-מנת לרכז את כל תחמושת השלל ולהעמיסה על משאיות. המ"ם הורה לי להיות בהאזנה למכשיר הקשר הפלוגתי ואחראי על נקודת המים הפלוגתית. התיישבתי ליד הכביש המוליך מערבה לירדן ומזרחה לכיוון קונייטרה, ונהגתי מהאווירה הפסטורלית. מעלי התנשאו עצי אקליפטוסים גבוהים, ושמים כחולים של אמצע יוני, מסביבי השתרעו שדות חיטה זהובים שניצלו מהשריפת האדורות שפרצו ברמה בעת הקרבות העזים שניטשו שם כמה ימים לפני כן. עד מהרה נשארת לבדי ורק ציוף הציפורים נשמע מבין העננים.

הפלוגה הייתה מפורזת במוצבים השונים, והחברה עסקו בהעמסה אינטנסיבית של המגוון העצום של התחמושת הרוסית. וכך עבר עלי היום לאיטו; הייתי מרצה מן הגיב שותפתי, התנמנמתי שגבי שעון על חומת בית המכס העליון.

"חייל, קום! מה אתה ישן?!" התעוררתי בבהלה. מעלי ניצב מ"כ מאיים. הוא התנשם והתנשף.

"איפה המ"ם?" חקר אותי.
עניתי לו: "אני לא יודע. הוא הלך לכיוון מערב." והזדקמתי לעמידה.

"טוב תשמע, אם תראה אותו, תאמר לו שמצאנו בונקר עם מאות מוקשים ודרושים עוד חיילים לסייע בהעמסה; וגם אתה, בוא אחרי!".

לפני שפנה לחזור לבונקר, שבו השאיר את עשרות חייליו, הוא ביקש שאעזור לו למלא את מימיית המים שלו. הרמתי את הגריקן וכיוונתי את מייתו לעבר מיית המימייה. הבחנתי כי ידיו של המ"כ רעדו ושחלק מן המים נשפכו מחוץ למימייה. כשהתמלאה המימייה הוא סגר אותה בתנועה סיבובית מהירה והתחיל לרוץ לעבר הבונקר. התחלתי ללכת באי חשק בולט, ועקבתי אחריו במבטי. ראיתי אותו נבלע בפתח החשך של בונקר הבטון.

לפתע רעדה האדמה תחתיו ופסרייה אדירה אמורה-שחורה זינקה אל-על. הדף אוויר עצום פגע בי. הונפתי באוויר, התגלגלתי לגגול מלא וגבי נחבט בכביש האספלט מלא המהמורות. שכבתי שם המום, ומטר של אבנים גדולות וגושי עמר ירד עלי. אבן פגעה בי, ואז הבנתי שמטר אבנים כזה עלול לחסל אותי. זינקתי ורצתי לעבר בית המכס הנטוש, שנמצא בסמוך לכביש. נכנסתי פנימה ונצמדתי לקיר. הבניין התנודד כשימור, ונדמה היה לי, שעוד רגע יקרוס תחתיו. זינקתי חזרה לכביש וגיליתי שמטר האבנים פסק, ורק פסרייה אדירה של עשן היתמרה באוויר מעל לשדה שבו היה כמה שניות לפני כן בונקר. "גבעתי, מה זה היה? מה קרה?" זעק לעברי המ"ם ש בא בהרה במעלה הכביש.

"המפקד, אני לא יודע, הסעבדו שם לפני רגע" דיברתי תוך כדי כבי.

המ"ם תפס אותי בכתף ושאל: "מי עבד והיכן?"

הצבעתי לעבר המכתש האפור שנפער בשדה, וסיפרתי לו על אחד-עשר חיילי מלונתנו שעבדו שם בהעמסת מוקשים. כעבור רגע הגיעו במרוצה עשרות קצינים וחיילים והביטו בעיניים קרועות מתדהמה לעבר המכתש. לא הבנו לאן נעלמו כולם. דממת מוות שררה במקום. ואז, העיניים שסרקו את האזור, גילו שאריות בשר תלויות על העצים ומפוזרות על האבנים והכביש. באותו אחר הצהריים סרקנו, כל הפלוגה, כל סנטימטר מרובע באזור ואספנו את אחד-עשר חברינו לתוך שמיכה צבאית חומה אחת, והעברנו אותם לקבר אחים. אני הייתי צריך להיות החלל השנים-עשר, ורק יד הגורל משכה אותי בכתמי.

איטח יעקב ז"ל

אם יש חיבה בעולם
הרי שכולה שלך...
אם יש תקוה בעולם
היא ניתנת לך...
אם יש אהבה בעולם
היא מוקדשת לך...
אם יש נצח בעולם
הוא לך — בתקוה...